

سرمقاله

جشنواره فیلم حوا؛
یک اتفاق بزرگ

بهناز وفايي وحدت
منتقد سينما

جشنواره فیلم حوا می تواند به یک اتفاق بزرگ در حوزه فرهنگی بانوان تبدیل شود. هم حوزه زنان این پتانسیل و ظرفیت را دارد و هم اراده ای که جشنواره فیلم حوا را برگزار می کند این توانایی و بضاعت را داراست. واقعیت این است که موضوعات مربوط به زنان و بانوان به همان اندازه که چالش برانگیز و سخت است به همان اندازه هم جذاب و پرکشش است.

سینما به اندازه نفوذ و گسترشش در اقصی نقاط جهان تصویرهای مختلفی از حضور زنان در عرصه های مختلف بر پرده آورده است. برخی از آنها دوست داشتنی، باور پذیر، تاثیر گذار، موجه، خاطره انگیز و برخی دیگر هم دور از انتظار، ناامید کننده، اغواگرانه، اغراق شده و دور از حقیقت بوده اند. با این وجود تقریباً همه معترفند که یکی از ملاک های جذابیت شمایل زنانه بر پرده سینماها به اندازه دوری و نزدیکی این شمایل به حقیقت وجودی زن در جامعه مربوط است. هر چه سینماگر توانسته باشد در اثری که می سازد به حقیقت وجودی زن در جامعه و خانواده بیشتر وفادار باشد به همان اندازه تاثیر گذاری اثر و شمایل زن در آن پذیرفتنی تر خواهد بود.

بسیاری از کارگردانان مطرح جهان با علم به این مساله، دست به خلق آثاری زدند که زنان هویتمند و قدرتمند در مرکز آن بودند و توانستند نگاههای بسیاری را به خود معطوف کنند. همه آنها از الگوی نظام مندی پیروی می کنند که بیش از هر چیز مصالح سینما در آن دیده شده است. به عبارت روشن تر سینما از دید خودش به موضوع زنان نگاه کرده است. این موضوع تا حدی قابل فهم و درک است چرا که سینما ابزار و ساز و کار خودش را دارد و توقع اینکه تماماً در خدمت واقعیت و حقیقت باشد کمی دور از انتظار است. سینما اقتضائاتی دارد که از آن گریزی نیست. با این وجود باید پذیرفت نگاه بدنه غالب سینما به زن منفعت جویانه و یک طرفه است. برای سینما هیچ چیز به اندازه خواسته و نیاز «مخاطب» اهمیت ندارد. سینما همه چیز را به اندازه ذائقه و سلیقه مخاطب همسان می کند و تلاش می کند بهره برداری خودش را از آن موضوع انجام دهد. ویژگی همسان سازی ذائقه و سلیقه مخاطبان سینما همان نکته ای است که باعث می شود سینما از سایر هنرها کاملاً متمایز شود. موضوعی که برای برخی خوشایند است و برای برخی دیگر نه آفرمان های زنی که سینما به دنیا معرفی کرد با وجود اینکه بعضاً بسیار جذاب و دوست داشتنی بودند و خیلی زود توانستند همه دنیا را زیر نفوذ و سیطره خود بگیرند و این چنین بود که «روایت» برخی از زنان از زبان سینما یا اتفاق نیفتاد، یا تحریف شد و یا ناقص و ابتر بر پرده سینما تابانده شد. همین ناقص بودن چهره زنی که توسط سینما نمایش داده شد نیروی محرکه ای شد تا برخی از فیلمسازان جهان به این صرافت بیفتند که تصویری متمایز از زنی که سینمای غالب به مخاطب ارائه می کرد، بر پرده سینما هایتابانند. اگر چه تعداد این آثار آنقدر نبود که بتواند در برابر گستره و سیطره سینمای غالب غرب آنقدرها به چشم بیاید. ولی اتفاقی که افتاده بود این بود که سد شکسته بود...

پیام محمد خزاعی رئیس سازمان سینمایی به جشنواره بین المللی فیلم حوا

تصویر زن در سینمای ایران عقیف و باشکوه است

در همه جوامع بشری خانواده ی یو پویا هسته انکارناپذیر یک جامعه رو به رشد و زنده است. هرگاه به «زن» به عنوان محور اصلی و بنیادین خانواده مجال و بهایی در خور داده شده، پایه های اصلی خانواده مستحکم شده است. زن، رکن مهم جامعه ای با آموزه های مذهبی، تحکیم خانواده و ارزش های نهادینه شده آن است و زنان و بانوان به عنوان نقطه پرگار و محور شکل گیری و قوام خانواده، نقشی اساسی و خطیر به عهده دارند و سلامت و سعادت جامعه، رابطه مستقیم با معنویت و مصونیت خانواده دارد. قاطبه فرهنگ و هنر و به خصوص سینمای ایران، در خط مقدم پاسداری و حراست از نهاد خانواده و تکریم جایگاه زن قرار دارند و در طول این سالها همه همت خود را مصروف این کرده اند که چهره تازه ای از فضایل زن در سینمای ایران ترسیم شود، تصویری با وقار، عقیف، وفادار، شکوهمند، پر تلاش، ایثارگر و حامی خانواده که جای آن تا پیش از انقلاب اسلامی در ساحت سینمای ایران، منطقه و جهان به شدت خالی بود.

خوشبختانه، در دولت سیزدهم که در آن گفتمان معنویت و عدالت تقویت شده، نیاز به بازطراحی و بازآفرینی نقش زن در سینمای ملی و بین المللی احساس شد تا با انعکاس واقعی جایگاه زنان و خانواده در جامعه ی ایرانی، به تصحیح سیمای مخدوش و ترمیم چهره ی مغلوبی که مقصدی جز جلب رضایت غول های رسانه ای دین گریز نداشته اند و ندارند، بپردازد.

مدیران و متولیان فرهنگی، حتی، بیش از خالقان آثار و هنرمندان باید در قبال صیانت از سرمایه ارزشمند خانواده مسئول و پاسخگو باشند. برخی از سینماگران با سوگیری به سمت وجوه تجاری هنر و نادیده گرفتن شاخصه های تربیتی و فرهنگی تصویر و سینما در حق خانواده ایرانی مسلمان، جفا کرده اند. رسالت سینما به دلیل کارکردهای چندگانه تفریحی و فرهنگی و آموزشی گسترش نشاط اجتماعی و در عین حال رشد و ارتقای فرهنگ عمومی جامعه است. به نظر می رسد در برخی مقاطع نسبت به این رسالت غفلت شده است. تردیدی نیست که تهدید کانون خانواده و تضعیف و تحقیر آن، به گسست نسل ها و بی پشتوانگی و رهاشدگی جوانان و نوجوانان منجر خواهد شد. «جشنواره ی سینمایی حوا» یکی از سکوها و خاکریزهای این مواجهه و مبارزه ی فرهنگی است که با زمان آگاهی و دوراندیشی بنیاد بین المللی گوهرشاد و حمایت دیگر سازمان ها و نهادهای فرهنگی کشور بنا شده است. رویدادی که خواهد کوشید با ارجاع به تمدن ایرانی اسلامی، منزلت ممتاز خانواده را یادآوری نماید و بنا به غیرت و تعصب هنرمندان، مولد سینمایی باشد که با غرور و فخر، مروج اصالت زن و خانواده ی ایرانی در محافل ملی و بین المللی باشد. این جشنواره فارغ از کلیشه های ناکارآمد و مستعمل، تصویری موجه و موثر و مبتنی بر آموزه های مذهبی و الگوهای نوین اجتماعی از زن بیافریند. پیروی از درس گفتارهای ارزشمند رهبر عالیقدر در حوزه ی فرهنگ و هنر، انعکاس رویکردهای خانواده محور دولت مردمی و فراگیری استانی این رویداد، از اولویت های نخستین دوره ی این جشنواره است که قطعاً تلاش دست اندر کاران مورد رضایت حضرت حق است و اقبال مخاطبان را در پی خواهد داشت. با تاکید بر استمرار حرفه ای این جشنواره و بررسی نتایج هنری و اثر گذاری اجتماعی آن، روزگاری درخشان را برای سینمای جمهوری اسلامی ایران آرزو می کنم.

محمد خزاعی
معاون وزیر و رئیس سازمان سینمایی کشور

ژاله علو؛ مادر مهربان سینمای ایران

در این شماره می خواهیم از بانویی در سینمای ایران بگوییم که چهره مهربانش و رفتار بزرگ منشانه اش او را بین مردم محبوب کرده است. بانویی که به راستی مادر مهربان سینمای ایران محسوب می شود. از ژاله علو می گویم که با نام اصلی «شوکت» در محله سنگلج تهران دنیا آمد، پدرش ارثی و پدر بزرگش از خوشنویسان دوره قاجار بود و مادرش نیز خانه داری می کرد. از کودکی شروع به یاد گرفتن آثار ادبی چون سعدی، مولانا و حافظ کرد و در نوجوانی عضو انجمن ادبی بود تا اینکه در ۲۰ سالگی از طرف معلم خود به رادیو معرفی شد. نخستین فعالیت او در سال ۱۳۲۷ با گویندگی زنده از رادیو شروع شد. اولین بار با نمایش موزیکالی به نام «دختر خورشید» به کارگردانی نصر الله محتشم باعث شد تا نام خود را از شوکت به نام هنری ژاله تغییر دهد. او سپس در سال ۱۳۲۷ اولین بار با فیلم «طوفان زندگی» جلوی دوربین رفت و از سال ۱۳۳۱ هم شروع به کار دوبله در استودیو «پارس فیلم» کرد. ژاله علو با این که در دوران زندگی کاری خود ارتباط خوبی به واسطه فعالیت های هنری اش با مخاطبانانش برقرار کرده است اما تلفن همراه ندارد و این موضوع را یکی از خوشبختی های زندگی اش می داند و ظاهراً ارتباط در فضای مجازی دلچسب او نیست. او می گوید: با فضای مجازی ارتباطی ندارم چرا که کاری با این فضاها ندارم و معتقدم یک تلفن وجود دارد که می توان از راه آن تماس گرفت و وقت و بی وقت گرفتار تلفن همراه نشد. وی که در زمینه ادبیات و سراییدن شعر از سالیان نوجوانی فعال بوده در این باره گفته است: سال هاست که شعر می گویم، چند بار قصد داشتم اشعارم را چاپ کنم که هنوز نشده، در مجموع هم غزل می گویم و هم مثنوی، رباعی و گاهی هم شعر نو می سرایم. خدا را شاکرم برای همه لطفی که به من داشته و مردم هم همیشه به من محبت دارند. سعی کرده ام هرگز در زندگی فخر فروشی نکنم و یادم نرود که این هنر را به خاطر موهبت الهی دارم. مجوعه رسانه ای صبا، برای این هنرمند مردمی آرزوی سلامتی و توفیق روز افزون دارد.

